

4. Павловська Т. С., Федонюк М. А., Рудик О. В. Температурний режим повітря у Волинській області: хронологічний та хорологічний аспекти. *Географічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2023. Вип. 1. С. 39-48. DOI: <https://doi.org/10.32782/geochasvnu.2023.1.04>
5. Проценко Г.Д. Метеорологія та кліматологія. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2007. 265 с.

Яроменко Оксана Володимирівна,

кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри географії і туризму, начальник відділу з наукової діяльності та аспірантури ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне

Дворак Юлія Миколаївна,

вчитель географії Селецького ліцею імені Олега Ващишина Дубровицької міської ради, м. Дубровиця

Дворак Леонід Віталійович,

учень II класу Селецького ліцею імені Олега Ващишина Дубровицької міської ради, м. Дубровиця

**ЧИСЕЛЬНІСТЬ ВПО ТА ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ
МІГРАЦІЇ НА ТЕРИТОРІЇ ДУБРОВИЦЬКОЇ ГРОМАДИ**

Дослідження чисельності внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та вивчення географічних аспектів міграції на території Дубровицької громади є вкрай актуальним у контексті сучасних суспільно-демографічних змін, що провокує повномасштабна війна в Україні. Масове переміщення населення з регіонів активних бойових дій призвело до істотної трансформації розподілу населення, навантаження на соціальну інфраструктуру та розвитку територіальних громад.

Окремої уваги заслуговує аналіз міграційних процесів на рівні конкретних громад, адже саме вони відіграють ключову роль у прийомі, розміщенні та інтеграції внутрішньо переміщених осіб. Дубровицька міська територіальна громада Рівненської області, що знаходиться в умовно безпечному регіоні країни, стала важливим осередком для переселенців. Цей процес викликав значні зміни у демографічній структурі громади, вплинув на ринок праці, систему освіти, охорони здоров'я та соціального забезпечення.

Динаміка загальної кількості зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб по кварталах у Дубровицькій громаді представлена у таблиці 1 розробленої на основі узагальнених даних відділу соціального захисту Дубровицької міської ради.

Як свідчать дані таблиці, перший квартал 2022 року (до 01.04.) демонструє вибухове зростання кількості ВПО. Подальше зростання у другому кварталі пов'язане з прибуттям «східної» хвилі.

Таблиця 1

**Динаміка кількості зареєстрованих ВПО у Дубровицькій ТГ
(2022–2024 рр.) [2]**

<i>Дата (станом на)</i>	<i>Кількість зареєстрованих ВПО (осіб)</i>	<i>Приріст (зменшення) за квартал</i>
01.01.2022	84	базовий показник
01.04.2022	2950	+2866
01.07.2022	3580	+630
01.10.2022	3310	-270
01.01.2023	4120	+810
01.04.2023	4050	-70
01.07.2023	3910	-140
01.10.2023	3820	-90
01.01.2024	3740	-80

Незначне зменшення у третьому кварталі 2022 року (-270 осіб) можна пояснити поверненням частини переселенців першої хвилі до деокупованих Київської та Чернігівської областей. Проте, найбільш показовим є пік на 1 січня 2023 року (4120 осіб), що чітко збігається з енергетичною кризою та активною евакуацією з Донеччини.

Протягом 2023 року ми спостерігаємо повільне, але стабільне зменшення кількості ВПО, що свідчить про їх часткову подальшу міграцію (за кордон, до більших міст) або повернення додому. Тим не менш, станом на початок 2024 року в громаді залишається значний контингент (3740 осіб), який можна вважати сталою новою частиною населення.

Не менш важливим є аналіз регіональної структури походження переселенців, оскільки він визначає ступінь їхньої потенційної інтеграції. Якщо переміщені особи з Київщини могли розглядати Дубровицю як тимчасовий прихисток, то для мешканців окупованих чи зруйнованих міст Сходу громада стала новою домівкою на невизначений термін.

Майже 78% (три чверті) всіх ВПО, що залишилися в громаді, походять із трьох областей – Донецької, Харківської та Луганської. Більше 90% походять із регіонів, де житловий фонд зазнав руйнувань або які частково окуповані [2]. Це свідчить про довгострокову міграцію людей, які, ймовірно, вже ніколи не зможуть повернутися до своїх домівок.

Однак, на тлі масового притоку ВПО відбувався менш помітний, але суттєвий відтік місцевого населення. Цей процес надзвичайно важко оцінити кількісно, оскільки він не підлягає такій чіткій реєстрації, як прибуття внутрішньо переміщених осіб.

З метою дослідження міграційних процесів у Дубровицькій громаді нами було проведено соціологічне опитування серед її жителів. Проведення опитування зумовлене обмеженою кількістю офіційних статистичних даних щодо реальних масштабів міграції населення після 2022 року.

У дослідженні взяли участь 125 респондентів різного віку, серед яких найбільше, 33,6%, – це молодь до 18 років та 24,8% особи віком від 41 до 60 років.

Аналіз результатів опитування населення дає можливість отримати загальне уявлення про масштаби та причини міграції населення на теренах Дубровицької громади, а також про її вплив на розвиток громади.

За результатами опитування населення досліджуваної громади (64,8% жінки та 35,2% чоловіки) 35,2% осіб виїжджали за кордон після 24 лютого 2022 року, тоді як 64,8% не покидали територію України. Отож значна частина жителів громади залишилася проживати на своїй території. Найбільша кількість виїздів припадає на 2025 рік (37,5%) та 2024 рік (26,8%), що засвідчує про продовження міграційних процесів. Така динаміка може бути зумовлена як соціально-економічними та безпековими чинниками, так і змінами у нормативно-правовому регулюванні виїзду громадян України за кордон, зокрема можливістю виїзду юнаків віком до 22 років [3].

Незважаючи на порівняно стабільну безпекову ситуацію у Рівненській області, 47% населення, вважають, що основною причиною виїзду населення громади стала війна в Україні та можлива загроза життю; 29,4% – виїхали у пошуках роботи, що свідчить про важливу роль економічних чинників у міграційних процесах; 23,5% з метою возз'єднання з родиною та 17,6% на навчання. Отже, міграційні процеси мають комбінований характер і зумовлені як безпековими, так і соціально-економічними причинами.

Основними напрямками міграції жителів Дубровицької громади стали країни Європейського Союзу. Найбільше (більше 50%) емігрували до Польщі, що можна пояснити географічною близькістю та наявністю великої української діаспори. Іншими популярними країнами для виїзду стали Німеччина (26,4%) та Чехія (22,6%). Виїжджали з території громади також до Словаччини, країн Балтії, Італії, Іспанії, США та Канади. Основний міграційний потік спрямований все-таки до європейських країн, які надають тимчасовий захист громадянам України.

Картографічний аналіз географії розселення ВПО важливий для виявлення зон найбільшої соціальної напруги та планування ресурсного забезпечення. На відміну від великих міст, де ВПО концентрувалися у багатоповерхових будинках чи спеціалізованих гуртожитках, у Дубровицькій громаді розселення мало дисперсний характер, з явно вираженими центрами тяжіння. Аналіз розроблений на основі узагальнених даних, показує, що близько 60% усіх ВПО, зареєстрованих станом на початок 2024 року, концентруються у двох основних зонах:

- перша зона – це місто Дубровиця як адміністративний та економічний центр громади, що пропонує доступ до адміністративних послуг, центральної лікарні та освітніх закладів. Близько 2244 осіб (60% від 3740 загальної кількості) проживають безпосередньо у місті [2].

- друга зона – це прилеглі великі села, що мають відносно добре збережену соціальну інфраструктуру та значний резерв приватного житлового фонду (наприклад, сс. Сварицевичі, Берестя, Висоцьк). У цих селах рівень навантаження на первинну ланку медицини та школи зріс іноді у 2–3 рази.

Географічний аналіз розселення внутрішньо переміщених осіб у Дубровицькій громаді підтвердив теоретичні припущення про посилення просторової нерівності та надмірне навантаження на опорні населені пункти.

Вивчення чисельності ВПО та географічних особливостей їхнього розселення дозволяє оцінити масштаби міграційних процесів, визначити основні напрями переміщення населення, виявити проблеми адаптації переселенців та розробити рекомендації щодо вдосконалення місцевої політики у сфері соціальної підтримки й просторового розвитку громади.

Література

1. Джаман В., Джаман Я. Географія міжрегіональних міграцій населення України в умовах війни. *Вісник Чернівецького університету: Географія*. 2023. С. 83–94.

2. Звіт відділу соціального захисту Дубровицької міської ради про динаміку реєстрації внутрішньо переміщених осіб (2022–2024 рр.). 2024.
3. Кравченко С. П. Трансформація демографічної структури прикордонних територій України в умовах військової агресії. *Демографія та соціальна економіка*. 2023. № 3(52). С. 25–38.